

EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 20.7.2021
SWD(2021) 711 final

KOMISJONI TALITUSTE TÖÖDOKUMENT

**2021. aasta aruanne õigusriigi kohta
Peatükk õigusriigi olukorra kohta Soomes**

Lisatud dokumendile:

**EUROOPA KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE,
EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE
KOMITEELE**

**2021. aasta aruanne õigusriigi kohta
Õigusriigi olukord Euroopa Liidus**

{COM(2021) 700 final} - {SWD(2021) 701 final} - {SWD(2021) 702 final} -
{SWD(2021) 703 final} - {SWD(2021) 704 final} - {SWD(2021) 705 final} -
{SWD(2021) 706 final} - {SWD(2021) 707 final} - {SWD(2021) 708 final} -
{SWD(2021) 709 final} - {SWD(2021) 710 final} - {SWD(2021) 712 final} -
{SWD(2021) 713 final} - {SWD(2021) 714 final} - {SWD(2021) 715 final} -
{SWD(2021) 716 final} - {SWD(2021) 717 final} - {SWD(2021) 718 final} -
{SWD(2021) 719 final} - {SWD(2021) 720 final} - {SWD(2021) 721 final} -
{SWD(2021) 722 final} - {SWD(2021) 723 final} - {SWD(2021) 724 final} -
{SWD(2021) 725 final} - {SWD(2021) 726 final} - {SWD(2021) 727 final}

LÜHIKOKKUVÕTE

Soome kohtusüsteemi tajutava sõltumatuse tase on jätkuvalt kõrge. Hiljuti loodud kohtute haldamise amet on hakanud täielikult toimima ja lisaks oma tavapäraste ülesannete täitmisele aitas amet kohtutel reageerida COVID-19 pandeemia. Soome riigiprokuratuuri reform on aidanud suurendada prokuratuuri tõhusust sellega, et on võimaldanud tegevust tsentraliseerida, töötada välja ühtsed tavad, teha paremat koostööd ja jaotada ressursse ühtlasemalt. Ametiasutused viivad ellu mitut projekti, et parandada kohtusüsteemi digiteerimist ja muuta õigusabisüsteem kättesaadavamaks.

Soomet peetakse jätkuvalt üheks kõige vähem korrumpeerunud riigiks ELis ja maailmas. 27. mail 2021 võeti vastu valitsuse terviklik korruptsioonivastane strateegia. Strateegia eesmärk on tugevdada korruptsioonivastast võitlust, sealhulgas kohustuste selgitamise, teadlikkuse suurendamise ja ennetamise, korruptsioonivastaste õigusaktide läbipaistvuse ja tulemuslikkuse parandamise ning asjakohaste uuringute abil. Kuigi ametiasutused pööravad suurt tähelepanu võitlusele finantskuritegevuse vastu ja on astunud samme piiriülese altkäemaksu tõkestamiseks, on endiselt probleeme selle avastamise ja selle eest vastutusele võtmisega. Lobitöö on praegu endiselt reguleerimata, kuid valitsus koostab õigusakti, millega nähakse ette läbipaistvusregister. Ühtlasi arutatakse seadusandlike algatuste üle, et lahendada avaliku halduse ja erahuvide vahelise pöördumise efektiiviga seotud probleeme. Arutlusel on ametiisikute vara deklareerimise muudetud süsteem ja ettepanek rikkumisest teatajate kaitse reguleerimise kohta peaks jõustuma uue eraldiseisva õigusaktina 2021. aasta lõpus.

Üldiselt on Soomes tagatud ajakirjanikele ja meediatöötajatele vaba ja kaitstud keskkond. Peamist meediavaldkonda reguleerivat asutust, Soome transpordi- ja sideametit, peetakse õiglaseks ja läbipaistvaks, kuid selle majanduslik olukord on endiselt keeruline. Vastu on võetud uued spetsiifilised õigusaktid, millega pannakse meediateenuse osutajatele kohustus teha teave oma omandistruktuuri kohta avalikkusele kättesaadavaks. Loodi ettevalmistav tööühm, et põhiseadusega tagatud juurdepääsu dokumentidele veelgi laiendada, tagades vastavuse ja hõlmates rohkem teavet. Valitsus kavatseb muuta ka kriminaalseadustikku, et hõlbustada õigusvastaste ähvarduste ja haavatavate ohvrite, näiteks vabakutseliste ajakirjanike vastu suunatud rünnakute eest vastutusele võtmist. Naisajakirjanike vastase vaenukõne tõkestamiseks valmistab valitsus ette veel üht sugu puudutavat muudatust kriminaalseadustikus, mis lisatakse põhjuste hulka, mille alusel suurendatakse karistust (mis tahes) süüteo eest. Lisaks arutab valitsus ajakirjanduse ajutise toetuskava kõrval, mis oli seotud konkreetselt COVID-19 pandeemiaga, Soome ajakirjanduse toetamise alalise abimehhanismi kehtestamist.

Valitsus on vastu võtnud parema õigusloome tegevuskava, mille eesmärk on parandada õigusaktide kvaliteeti, kavandamist ja läbipaistvust. Enamik COVID-19 pandeemia kontekstis võetud meetmetest võeti tavaliste õigusaktide alusel. Kui kasutati erakorralisi volitusi, oli nõutav parlamendi heakskiit ja eelnev põhiseaduslikkuse kontroll. Reformi, mille eesmärk on täpsustada õiguskantsleri ja ombudsmani kui kahe peamise põhiõiguste kaitsmisega tegeleva institutsiooni ülesandeid, toetavad mõlemad institutsioonid ja see on kavas esitada parlamendile 2021. aasta sügisel. Uus kodanikuühiskonna poliitika nõuandekogu – platvorm, mis on hõlbustanud viljakat suhtlemist avaliku sektori asutuste ja kodanikuühiskonna vahel – valitakse 2021. aasta sügisel.

I. KOHTUSÜSTEEM

Soome kohtusüsteemi moodustavad üldkohtud ja halduskohtud. Üldkohtud jagunevad 20ks esimese astme kohtuks, viieks apellatsioonikohtuks ja kõrgeimaks kohtuks. Halduskohtud liigituvad kuueks piirkondlikuks halduskohtuks ja kõrgeimaks halduskohtuks. Peale selle on Soomes kolm erikohut¹. Kohtute juhtimise, sealhulgas eelarvete, hoonete ja IKT-süsteemide haldamise eest vastutab sõltumatu kohtute haldamise amet². Kohtunike ametisse nimetamiseks teeb valitsusele ettepaneku sõltumatu kohtunike ametisse nimetamise nõukogu,³ kuid ettepanekud kõrgeima kohtu ja kõrgeima halduskohtu kohtunike ametisse nimetamiseks teevad kõnealused kohtud ise⁴. Ametlikult nimetab kohtunikud ametisse vabariigi president⁵. Riigiprokuratuur on sõltumatu riigiasutus,⁶ mida juhib peaprokurör, kelle nimetab ametisse president justiitsministeeriumi ettepanekul. Peaprokuröri ametist vabastamise ja tema volituste peatamise õigus on valitsusel⁷. Soome advokatuur⁸ on avalik-õiguslik organisatsioon, mille ülesanne on advokaatide kutsealase tegevuse järelevalve⁹. Advokaatide vastu alatatud distsiplinaarmenetlusi¹⁰ viib läbi distsiplinaarnõukogu, mis on Soome advokatuuriga kõrvuti tegutsev sõltumatu järelevalveorgan¹¹. Soome osaleb Euroopa Prokuratuuri tegevuses¹².

Sõltumatus

Soome kohtusüsteemi iseloomustab väga suur tajutav sõltumatus. Kohtute ja kohtunike tajutava sõltumatuse tase on pidevalt väga kõrge: 83 % üldsusest ja 86 % ettevõtjatest peab seda võrdlemisi suureks või väga suureks¹³. Alates 2016. aastast on need tasemed püsinud

¹ Kaubanduskohus, töökohus ja sotsiaalkindlustuskohus. CEPEJ (2020), „Study on the functioning of judicial systems in the EU Member States“.

² Kohtute seadus, peatükk 19a, kohtute haldamise amet.

³ Selle moodustavad kaksteist liiget: eri kohtuastmetest pärit üheksa kohtunikku, kelle on esitanud kohtunikud, ja kolm mittekohtunikust liiget (üks jurist, üks prokurör ning veel üks liige, kes esindab õigusteadust ja -haridust). Kõik liikmed nimetab viieks aastaks ametisse valitsus.

⁴ Valimises osalevad kõik kõrgeima kohtu ja kõrgeima halduskohtu kohtunikud. Kohtute seadus, 11. peatükk, § 7.

⁵ Iga vaba ametikoha kohta esitatakse ainult üks kandidaat. Kuigi ettepanek ei ole siduv, on see tegelikkuses peaaegu alati järgitav, välja arvatud erandjuhul üldkohtu kohtunike nimetamisel (2000. aastal, mil loodi kohtunike ametisse nimetamise nõukogu) ja kõrgeima kohtu kohtunike puhul (1970. aastatel).

⁶ Prokuratuuriseadus, (32/2019) 1. peatükk, § 2.

⁷ Ametist vabastamise otsuse võib edasi kaevata kõrgeimasse halduskohtusse.

⁸ Advokatuuriseadus (496/1958).

⁹ Eri liiki õigusteenuste osutamiseks on olemas kolme liiki õigusspetsialistid: advokaadid, riiklikud tasuta õigusabi advokaadid ja litsentsitud õigusnõustajad.

¹⁰ Distsiplinaarnõukogu toimetab distsiplinaarmenetlust ka kahte ülejäänud kategooriasse kuuluvate õigusala töötajate, st riikliku tasuta õigusabi advokaatide ja litsentsitud õigusnõustajate suhtes.

¹¹ Distsiplinaarnõukogu koosneb esimehest ja üheteistkümnest liikmest, kellest kuus (lisaks esimehele) on advokaadid, kelle valib advokatuuri kõrgeim otsustusorgan. Ülejäänud liikmed, kellest kaks on litsentsitud õigusnõustajad ja kolm juristid, nimetab valitsus justiitsministeeriumi ettepanekul pärast seda, kui ministeerium on küsinud advokatuuri arvamust kandidaatide sobivuse kohta; advokatuuriseadus, § 7a.

¹² Soome Euroopa delegaatprokuröre ei ole veel ametisse nimetatud. 4. juunil 2021 jõudsid Soome ametiasutused ja Euroopa Prokuratuur kokkuleppele ning praegu töötavad nad välja nende ametisse nimetamise praktilist korda.

¹³ 2021. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel, joonised 48 ja 50. Kohtusüsteemi tajutava sõltumatuse tasemeid liigitatakse järgmiselt: väga madal (alla 30 % vastanutest peab kohtusüsteemi sõltumatust võrdlemisi suureks või väga suureks); madal (vahemikus 30–39 %), keskmine (vahemikus 40–59 %), kõrge (vahemikus 60–75 %), väga kõrge (üle 75 %).

väga kõrged nii üldsuse kui ka ettevõtjate seas. Üldsuse puhul paranes tase ühtlaselt kuni 2019. aastani¹⁴ ja ettevõtjate seisukohalt on see paranenud kahel viimasel aastal¹⁵.

Kohtute haldamise amet alustas tegevust 2020. aasta jaanuaris ja on kujunenud oluliseks kohtu tööd hõlbustavaks institutsiooniks. Pärast loomist 2020. aasta jaanuaris, nagu on märgitud õigusriigi olukorda käsitlevas 2020. aasta aruandes,¹⁶ on kohtute haldamise amet, kohtute haldamise eest vastutav uus sõltumatu asutus¹⁷ end esimesel tegevusaastal sisse seadnud ning ehitanud üles oma struktuurid ja tugevdanud oma menetlusi¹⁸. Samal ajal on ta täitnud oma tavapäraseid ülesandeid, mis on seotud kõigi kohtute keskhalduse funktsiooni täitmisega ja kohtunikele koolituste korraldamisega koostöös õiguskoolituse nõukoguga¹⁹. Ta on suhelnud aktiivselt kohtutega, aidates kaasa korrapärastele kohtumistele kõigi kohtute juhtidega, et hinnata nende vajadusi. Sidusrühmad teatasid, et kohtute haldamise amet osales aktiivselt kohtute toetamises²⁰. Kohtute haldamise ameti loomine on võimaldanud kohtutel keskenduda oma ressursid põhiülesannetele ning on kohtusüsteemi sõltumatust veelgi tugevdanud²¹.

Kvaliteet

Prokuratuuri reform on hakanud andma tulemusi: tõhusus ja spetsialiseerumine on suurenenud²². 2019. aasta septembris ühendati peaprokuratuur ja 11 kohalikku prokuratuuri üheks riigiprokuratuuriks²³. Ümberkorraldamine on võimaldanud tegevust tsentraliseerida ja töötada välja ühtsed riiklikud süüdistuse esitamise tavad, parandada prokuratuurisest koostööd ja jaotada vahendeid ühtlasemalt²⁴. See võimaldas ka prokuröride suuremat spetsialiseerumist²⁵. See tõi kaasa tõhususe paranemise, mida tõendab muu hulgas lahendatud juhtumite arvu suurenemine prokuröri kohta²⁶. Reform on oluline ka korruptsioonivastase võitluse jaoks (vt II jagu). Prokuratuur teatas lahendamata juhtumite kuhjumisest, mis on

¹⁴ 2020. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel, joonis 45. 2021. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel, joonis 48.

¹⁵ 2020. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel, joonised 47–50.

¹⁶ „2020. aasta aruanne õigusriigi kohta – Peatükk õigusriigi olukorra kohta Soomes“, lk 2.

¹⁷ Enamik kohtute haldamise ameti otsuseid tegeva organi liikmeid on kohtunikud, kelle on valinud nende kolleegid kõigist kohtuastmetest – see on kooskõlas Euroopa Nõukogu soovitustega.

¹⁸ Euroopa kohtute haldamise nõukodade võrgustikult õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud tagasiside, lk 10;

¹⁹ Õiguskoolituse nõukogu on sõltumatu organ, mis koosneb peamiselt kohtunistest ja teiste õigusvaldkonna kutsealade esindajatest, kelle ülesanne on kavandada ja koordineerida kohtutes õiguse kohaldamisega seotud töötajate koolitusi. Samuti toimetab õiguskoolituse nõukogu nooremkohtuniku kandidaatide ametikohtadele kandideerimise menetlust; õiguskoolituse nõukogu, <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/en/index/tuomioistuinelaitos/lautakunnat/tuomarinkoulutuslautakunta.html>.

²⁰ Euroopa kohtute haldamise nõukodade võrgustikult õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud tagasiside, lk 10; Soome tehtud riigikülastuse käigus kõrgeimalt kohtult ja Soome kohtunike ühenduselt saadud teave.

²¹ Soome tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

²² Reformi üksikasjade kohta vt „2020. aasta aruanne õigusriigi kohta – Peatükk õigusriigi olukorra kohta Soomes“, lk 3.

²³ Prokuratuuriseadus (32/2019).

²⁴ Soome tehtud riigikülastuse käigus riiklikult prokuratuurilt saadud teave.

²⁵ Soome tehtud riigikülastuse käigus riiklikult prokuratuurilt saadud teave.

²⁶ Riikliku prokuratuuri 2020. aasta finantsaruanded, punkt 1.4.1. Soome tehtud riigikülastuse käigus riiklikult prokuratuurilt saadud teave.

osaliselt tingitud COVID-19 pandeemiast,²⁷ ning sai nende lahendamiseks täiendavaid rahalisi vahendeid²⁸.

Ametiasutused viivad ellu mitut projekti kohtusüsteemi digiteerimise parandamiseks. Haldus- ja erikohtute uus kohtuasjade haldamise süsteem, mis töötati välja koostöös kohtunikega, viidi lõpule 2020. aasta detsembris ja see võeti kasutusele kõigis vastavates kohtutes, kuigi on ilmnenud mõned tehnilised probleemid²⁹. Muu hulgas võimaldab süsteem kasutajatel esitada kaebusi, saada kätte dokumente ja kontrollida menetluse seisu veebis³⁰. Samuti võimaldab see väljastada otsuseid masinloetavas vormingus³¹. Praegu töötatakse välja sarnast kohtuasjade haldamise süsteemi üldkohtute jaoks ja see peaks valmima 2022. aasta lõpuks³². Lisaks sai justiitsministeerium 2020. aasta lõpus valmis süsteemi, mis võimaldab kohtute ja muude asutuste otsuseid automaatselt anonüümseks muuta ja neile märkusi lisada, mis peaks suurendama dokumentide elektroonilist kättesaadavust³³. Lisaks töötab justiitsministeerium välja uut aruandlusvahendit, mida kasutavad kohtud ja mõned muud asutused³⁴ ning mis peaks suurendama kogutud teabe kasutatavust³⁵.

Ametiasutused tellisid projekte, et muuta õigusabisüsteem kättesaadavamaks. Keskmiselt peetakse kohtumenetluste kulusid suureks, mis võib takistada õiguskaitse kättesaadavust, eriti keskmise sissetulekuga inimeste puhul³⁶. Pärast valitsuse programmi, mille eesmärk on uurida võimalust tõsta õigusabiga seotud sissetuleku piirmäärasid, et parandada õigusabi kättesaadavust keskmise sissetulekuga inimeste jaoks,³⁷ algatas justiitsministeerium 2020. aasta juunis uurimisprojekti, et uurida õigusabi kättesaadavust³⁸. Ühtlasi on justiitsministeerium alustanud projekti, et uurida võimalusi riikliku õigusabi ja vanema hooldusõigusega tegeleva keskameti loomiseks. Uus asutus koondaks õigusabi haldamise,³⁹ et tagada selle piisav ja võrdne pakkumine kogu riigis⁴⁰. 2019. aastal käivitatud õigusabi valveteenuse⁴¹ ettevalmistamine on peatatud, kuniks ametiasutused uurivad rahastamisvõimalusi⁴².

²⁷ Riikliku prokuratuuri 2020. aasta finantsaruanded, punkt 1.4.1.

²⁸ Soome tehtud riigikülastuse käigus riiklikult prokuratuurilt saadud teave.

²⁹ Soome tehtud riigikülastuse käigus saadud teave;

³⁰ Soomelt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 12.

³¹ Soomelt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 12.

³² Soomelt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 13.

³³ Soomelt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 12. Soome tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

³⁴ Vahendi abil peaks saama koguda teavet, nagu kohtuasjade arv ja menetluste kestus, ning ühendada see rahaliste ja inimressursside teabega.

³⁵ Soomelt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 14. Soome tehtud riigikülastuse käigus justiitsministeeriumilt saadud teave.

³⁶ Õiguskantslerilt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud tagasiside; Soome tehtud riigikülastuse käigus saadud teave; Soome valitsus, uuring riikliku õigusabi sissetuleku ülemäärade mõju kohta.

³⁷ Peaminister Sanna Marini valitsuse programm, 10. detsember 2019. „Osallistava ja osaava Suomi – sotsiaalselt, taloudalliselt ja ekoloogiliselt kestava yhteiskunta“ (Kaasav ja pädev Soome – sotsiaalselt, majanduslikult ja ökoloogiliselt jätkusuutlik ühiskond), lk 93.

³⁸ Soomelt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 10. Soome tehtud riigikülastuse käigus justiitsministeeriumilt saadud teave.

³⁹ Tasuta õigusabi annavad riigi õigusabibürood, mis on oma põhiülesande täitmisel sõltumatud. Haldustoe pakkumiseks on bürood praegu jaotatud kuude piirkonda.

⁴⁰ Soomelt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 10.

⁴¹ „2020. aasta aruanne õigusriigi kohta – Peatükk õigusriigi olukorra kohta Soomes“, lk 4.

⁴² Soome tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

Kohtute haldamise amet pakkus COVID-19 pandeemia ajal kohtutele jätkuvalt aktiivselt tuge⁴³. Alates COVID-19 pandeemia algusest on kohtute haldamise amet teinud erilisi jõupingutusi, et aidata kohtutel pandeemiale reageerida⁴⁴. Muu hulgas osutas asutus abi kriisikommunikatsiooni valdkonnas, avaldas juhendi kaugühenduste kasutamise kohta kohtumenetluses ja korraldas IT-seadmetega varustamise⁴⁵. Korrapärased kohtumised kohtute juhtkonnaga (vt eespool) võimaldasid neil arutada konkreetsete küsimuste käsitlemise meetodeid ja jagada oma kogemusi kolleegidega.

Tõhusus

Kohtusüsteem toimib jätkuvalt tõhusalt⁴⁶. See toimib keskmisel tasemel, kui arvestada hinnangulist aega, mis kulub nii tsiviil- kui ka kaubandusvaidluste ja haldusajade lahendamiseks. Alates 2016. aastast on tsiviil- ja kaubandusvaidluste puhul algatatud ja lõpuleviidud kohtumenetluste määr mõnevõrra langenud, kuid on siiski 100 % juures,⁴⁷ samal ajal kui haldusajades on algatatud ja lõpuleviidud kohtumenetluste määr langenud 112 %-lt 2018. aastal 100 %-le 2019. aastal⁴⁸. Pooleliolevate kohtuasjade arv on iseäranis väike tsiviil- ja kaubandusvaidluste puhul ning keskmine haldusajades, mis näitab, et kohtusüsteem suudab oma töökoormusega üldiselt hästi toime tulla⁴⁹. Kuigi üldiselt on kohtud suutnud COVID-19 pandeemia ajal tegevust jätkata, on sidusrühmad teatanud viivitustest menetlustes ja mõni kohus tegeleb praegu kogunenud lahendamata kohtuasjadega⁵⁰.

II. KORRUPTSIOONIVASTANE RAAMISTIK

Soomes ei ole spetsiaalset korruptsioonivastast ametit ning vastutus korruptsioonivastase võitluse eest on jagatud eri ametiasutuste ja organite vahel. Muu hulgas kuuluvad nende hulka justiitsministeerium, rahandusministeerium, politsei, maksuamet, konkurentsi- ja tarbijakaitseamet, parlamendi ombudsman ja õiguskantsler⁵¹. Justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika ja kriminaalõiguse osakond jätkab järelevalvetööd, et ennetada korruptsiooni, ja koordineerib riiklikku korruptsioonivastase võitluse koostöövõrgustikku, kuhu kuuluvad asjaomased ministeeriumid, politsei, prokuratuur, ettevõtjad, tööstusharude esindajad ja valitsusvälised organisatsioonid.

Ekspertide ja äriringkondade hinnangul on Soome üks kõige vähem korrumpeerunud riike maailmas. 2020. aastal oli Transparency Internationali korruptsiooni tajumise indeks Soomes 85/100 ning Soome on sellega Euroopa Liidus 2. ja maailmas 3. kohal⁵². Siiski on see tulemus⁵³ on viimase viie aasta jooksul halvenenud⁵⁴.

⁴³ „2020. aasta aruanne õigusriigi kohta – Peatükk õigusriigi olukorra kohta Soomes“, lk 4.

⁴⁴ Soome tehtud riigikülastuse käigus kohtute haldamise ametilt, kõrgeimalt kohtult ja Soome kohtunike ühenduselt saadud teave.

⁴⁵ Soomelt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 30. Soome tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

⁴⁶ „2020. aasta aruanne õigusriigi kohta – Peatükk õigusriigi olukorra kohta Soomes“, lk 4–5.

⁴⁷ 2021. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel, joonis 12.

⁴⁸ 2021. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel, joonis 13.

⁴⁹ 2021. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel, joonised 6–16.

⁵⁰ Soome tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

⁵¹ Justiitsministeerium, „Korruptiontorjunta Suomessa“ (Korruptsioonivastane võitlus Soomes).

⁵² Transparency International, Korruptsiooni tajumise indeks 2020 (2021), lk 2–3. Tajutava korruptsiooni tasemeid liigitatakse järgmiselt: madal (ekspertide hulgas ja äriringkondades hinnatakse avaliku sektori

Esimene riiklik korruptsioonivastane strateegia võeti vastu 27. mail 2021⁵⁵. 2019. aasta novembris otsustas sisejulgeoleku ja õigusringi tugevdamise küsimustega tegelev ministrite töörühm alustada korruptsioonivastase strateegia edasisi ettevalmistusi. Justiitsministeerium nimetas 23. aprillil 2020 ametisse ettevalmistus- ja juhtrühma Soome korruptsioonivastase strateegia ja tegevuskava koostamiseks, et parandada korruptsioonivastaste ja ennetavate meetmete tulemuslikkust⁵⁶. Strateegia on igakülgne ja hõlmab nii ennetuse kui ka reageerimisega seotud aspekte ning selle eesmärk on tugevdada korruptsioonivastast võitlust, suurendada sellealast teadlikkust ja ennetada seda, täpsustada vastutust ja tõhustada ametiasutustevahelist koostööd ning parandada korruptsioonivastaste õigusaktide tõhusust ja asjakohaseid teadusuuringuid⁵⁷. Strateegiale on lisatud üksikasjalik tegevuskava aastateks 2021–2023, mis hõlmab strateegia kõiki valdkondi, millega kehtestatakse täpsed meetmed ja määratakse kindlaks vastutavad asutused. Ettevalmistusprotsess ise on aidanud suurendada üldsuse teadlikkust ja laiendada üksmeelt vajaduse suhtes parandada selle teemaga seotud teabe kättesaadavust⁵⁸.

Kuigi korruptsioonisüüdistuste esitamiseks ei ole spetsialiseerunud üksusi,⁵⁹ võimaldas prokuratuuri reform üksikute prokuröride suuremat spetsialiseerumist. Prokuratuuri ümberkorraldamine 2019. aastal suurendas prokuratuuri tegevuse järjepidevust ja võimaldas prokuröride suuremat spetsialiseerumist (vt I jagu)⁶⁰. Praegu on korruptsiooni uurimine kuue spetsialiseerunud prokuröri pädevusvaldkond. Lisaks on 19 prokuröri, kes on spetsialiseerunud ametikohustuste täitmisel toime pandud kuritegude eest süüdistuse esitamisele. Kõik kohalikud prokurörid on pädevad esitama süüdistust väiksemates korruptsioonijuhtumites⁶¹. Väidetavalt on korruptsioonivastase võitluse eest vastutavate asutuste koostöö tõhus kõigis valdkondades ning koostöö laieneb piirkondlikule tasandile⁶². Kahtlustatavate korruptsioonijuhtumite uurimisega on tihedalt seotud rahapesu andmebüroo.

Korruptsiooni ja majanduskuritegude eest kohtu alla andmise juhtumite keskmine arv aastas on püsinud kümneaastase aruandeperioodi jooksul suhteliselt stabiilsena (keskmiselt kümme juhtumit aastas)⁶³. Viimastel aastatel on kohtud lükanud lõpuks tagasi

korruptsiooni taset enam kui 80 punktiga); suhteliselt madal (tulemus vahemikus 79–69 punkti), suhteliselt kõrge (tulemus vahemikus 68–55), kõrge (tulemus alla 54).

⁵³ 2015. aastal oli see näitaja 90, samas kui 2020. aastal oli see 85. See näitaja suureneb/väheneb oluliselt (muutus viimase viie aasta jooksul rohkem kui viis punkti); paraneb/halveneb (muutus vahemikus 4–5 punkti); on suhteliselt stabiilne (muutus vahemikus 1–3 punkti).

⁵⁴ Eurobaromeetri eelmise aasta andmeid korruptsiooni tajumise ning kodanike ja ettevõtjate kogemuste kohta ajakohastatakse iga kahe aasta järel. Viimased andmed pärinevad Eurobaromeetri eriuuringust nr 502 (2020) ja Eurobaromeetri kiiruuringust nr 482 (2019).

⁵⁵ „2020. aasta aruanne õigusringi kohta – Peatükk õigusringi olukorra kohta Soomes“, lk 6; justiitsministeerium (27. mai 2021), pressiteade „Korruptiotsa torjutan kokonaisvaltaisesti ja pitkäjänteisesti“ (Korruptsiooni vastu tuleb võidelda põhjalikult ja pikaajaliselt).

⁵⁶ Justiitsministeerium (2020), pressiteade „Työryhmä valmistelevaan korruptionvastaista strategia“ (Töörühm koostab korruptsioonivastast strateegiat) (24. aprill 2020, soome ja rootsi keeles).

⁵⁷ Samas.

⁵⁸ Soome tehtud riigikülastuse käigus justiitsministeeriumilt saadud teave.

⁵⁹ Välja arvatud üks riigiprokuratuuri üksus, mis on spetsialiseerunud politseiametnike toime pandud süütegude uurimisele, mis võivad hõlmata ka korruptsiooni; Soome tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

⁶⁰ Riigiprokuratuur (30. september 2019), pressiteade „Syyttäjälaitos aloittaa toimintansa yhtenä virastona 1. lokakuuta“ (Riigiprokuratuur hakkab toimima ühe ametiasutusena 1. oktoobrist).

⁶¹ Soomelt õigusringi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 16.

⁶² Soome tehtud riigikülastuse käigus riiklikult prokuratuurilt ja riiklikult uurimisbüroolt (mille üks osa on rahapesu andmebüroo) saadud teave.

⁶³ Soome tehtud riigikülastuse käigus saadud andmed 2010.–2019. aasta kohta.

väga suure osa korruptsioonijuhtumitest⁶⁴. Enamik korruptsioonikuritegusid, mille eest ametivõimud on süüdistuse esitanud, on seotud majanduskuritegudega.

On astunud samme, et parandada puudused piiriülese altkäemaksu ennetamisel, avastamisel ja selle eest süüdistuse esitamisel. OECD teatab, et alates 2017. aastast ei ole avastatud, uuritud ega kohtu alla antud ühtegi piiriülese altkäemaksu juhtumit⁶⁵. Valitsus märkis, et hindab praegu küsimust põhjalikult ja on alustanud ennetustegevust. Käimas on kohtunike, prokuröride ja õiguskaitseametnike koolitusprogrammid⁶⁶. Soome on välja töötanud ka üksikasjaliku juhenddokumendi väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele, milles käsitletakse korruptsiooniriske, sealhulgas piiriülest altkäemaksu⁶⁷. Juhendi eesmärk on suurendada teadlikkust korruptsiooniriskidest ja tagajärgedest erasektoris, kui tegutsetakse riigisisestel või rahvusvahelistel turgudel, ning anda äriühingutele praktilisi vahendeid korruptsiooni tõkestamiseks.

Muret on väljendatud seoses valitsuse liikmete suhtes kohaldatava uurimisraamistikuga. Ministreid saab teenistuskohustuste rikkumise eest⁶⁸ vastutusele võtta üksnes põhiseadusliku eriprotsessi kaudu, milles parlament teeb pärast põhiseaduskomisjoni arvamuse ärakuulamist süüdistuse esitamise kohta otsuse⁶⁹. Euroopa Nõukogu riikide korruptsioonivastane ühendus (GRECO) on väljendanud muret selle protsessiga seotud uurimis- ja süüdistuse esitamise volituste piiratud olemasolust, mis võib tekitada raskusi, kui tegemist on suurkorruptsiooni juhtumitega.

Riigiteenistujate ja avaliku teenistuse tippjuhtide käitumisjuhend, kuhu on koondatud olemasolevad suunised, avaldati 7. mail 2021⁷¹. Seni on ametnike eetikaraamistik olnud konsolideerimata ja jagatud mitme õigusakti vahel⁷². Käitumisjuhendis ühtlustatakse väärtusi, üldisi kohustusi, kõrvaltegevust, kingitusi ja hüvitisi käsitlevaid eeskirju ning see on siduv kõigile ametnikele, sealhulgas tippjuhtidele, kuid mitte ministritele⁷³. Ühtlasi ajakohastas rahandusministeerium 1. mail 2021 juhenddokumenti, mis käsitleb ametnike võõrustamist, neile pakutavaid hüvesid ja neile tehtavaid kingitusi⁷⁴. 2020. aasta sügisel anti ministritele suunised kingituste ja nende registreerimise kohta⁷⁵.

⁶⁴ Soome tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

⁶⁵ OECD (2020), „Bribery and corruption news, OECD recognises Finland’s commitment to combat corruption, but is concerned about lack of foreign bribery enforcement“ (20. oktoober 2020).

⁶⁶ OECD, „Implementing the OECD anti-bribery convention. Phase 4 written follow-up report by Finland“ (2020), lk 5–7; riigikülastuse käigus saadud teave.

⁶⁷ Majandus- ja tööhõiveministeerium (2020), „Anti-corruption Guide for SMEs“.

⁶⁸ Ministrite vastutus on reguleeritud põhiseadusega, sealhulgas sätted tegevuse kohta väljaspool teenistuskohustuste täitmist ning majandushuvide deklaratsioonide ja volituste tühistamise kohta, ning haldusmenetluse seadusega, millega kohaldatakse huvide konflikti käsitlevaid sätteid.

⁶⁹ Soomelt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 20.

⁷⁰ GRECO viies hindamisvoor – vastavusaruanne, punkt 39.

⁷¹ Soome valitsus (2021), „Virkamieseettinen toimintaohje“ (Ametnike käitumisjuhend); käitumisjuhendi koostamisest on teatatud dokumendis „2020. aasta aruanne õigusriigi kohta – Peatükk õigusriigi olukorra kohta Soomes“, lk 6.

⁷² Kesksvalitsuse ametnike seadus; haldusmenetluse seadus; valitsuse tegevuse avatuse seadus; Soome kriminaalseadustik.

⁷³ Soome valitsus (2021), „Virkamieseettinen toimintaohje“ (Ametnike käitumisjuhend); vt ka „2020. aasta aruanne õigusriigi kohta – Peatükk õigusriigi olukorra kohta Soomes“, lk 6.

⁷⁴ Rahandusministeerium (2021), „Vieraanvaraisuudesta, eduista ja lahjoista“ (Võõrustamisest, hüvitistest ja kingitustest).

⁷⁵ Soomelt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 17.

Lobitöö on Soomes endiselt reguleerimata ja praegu valmistatakse ette läbipaistvusregistrit käsitlevat õigusakti⁷⁶. Justiitsministeerium avaldas hiljuti aruande, milles analüüsitakse lobitegevuse tavasid Soomes⁷⁷. Aruandes nimetatakse lobitööd laialt levinud tavaks, mis jääb sageli varju. Spetsiaalne parlamendi töörühm jätkab tööd läbipaistvusregistrit käsitleva õigusaktiga,⁷⁸ et parandada otsustusprotsessi ja suurendada üldsuse usaldust. Esimese sammuna nähakse ette kohustus registreerida lobistid, kes mõjutavad otsuseid keskvalitsuse tasandil, jättes välja kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused, kuigi kohaldamisala võidakse hiljem laiendada⁷⁹. Läbipaistvusregistrit käsitlev õigusakt peaks jõustuma 2023. aastal ja eesmärk on võtta samal ajal kasutusele elektrooniline register⁸⁰.

Valitsus koostab praegu seadusandlikke ettepanekuid pöördukse efekti rangemaks reguleerimiseks. 2021. aasta sügisel peaks valitsus esitama parlamendile ettepaneku pikendada riigiteenistujate suhtes kohaldatavat töösuhtejärgset ooteaega kuult kuult 12 kuuni⁸¹. Mis puudutab ministreid, siis valmistab valitsus praegu ette seadusandlikku projekti pöördukse efekti piiramiseks, et lahendada võimalikud huvide konfliktid, mis võivad tekkida pärast ministrite ametist lahkumist. See ettepanek kavatsesi esitada parlamendile 2021. aasta kevadel⁸². Pöördukse efekti on laialdaselt arutatud mõne juhtumi tõttu, millest on teatatud riigi meediaväljaannetes. Huvide konflikt on õigusaktides endiselt määratlemata, kuigi varem on antud soovitusi luua ametlik süsteem (või täiustada seda, mis juba olemas) ministrite deklaratsioonide ja muude avaliku teenistuse tippjuhtide avalikustatud teabe läbivaatamiseks⁸³.

Parlamendi töörühm vaatab läbi õigusakte, mis käsitlevad erakondade ja valimiste rahastamist. Erakondade rahastamise üle teeb järelevalvet riigikontroll⁸⁴. Samas väljendatakse muret, et kehtivates eeskirjades on lünki, mis võimaldavad kõigi rahaliste toetuste päritolu mitte avalikustada. Riikliku demokraatiaprogrammi raames tegutsev parlamendi töörühm vaatab läbi valimisi, erakondi ja erakondade rahastamist käsitlevate õigusaktide arengut ning esitab oma aruande 2021. aastal⁸⁵.

Praegu vaadatakse läbi varade avalikustamise süsteemi. Kõrgete valitsusametnike varade avalikustamist reguleerib keskvalitsuse ametnike seadus⁸⁶. 2021. aastal peaks parlamendile esitatama seadusandlik muudatusettepanek, millega laiendatakse varade deklareerimise

⁷⁶ „2020. aasta aruanne õigusriigi kohta – Peatükk õigusriigi olukorra kohta Soomes“, lk 7–8.

⁷⁷ Hirvola, Aino, Mikkonen, Salla, Skippari, Mika and Tiensuu, Paul (2021), „Kohti avoimempaa lobbausta: Lobbauksen nykytila Suomessa valtiollisella tasolla“ (Avatuma lobitegevuse poole: lobitegevuse praegune seis Soomes keskvalitsuse tasandil) (sari „Oikeusministeriön julkaisuja. Selvityksiä ja ohjeita“ 2021), lk 6.

⁷⁸ Justiitsministeerium (2019), „Valtioneuvoston hankeikkuna (avoimuusrekisteri)“ (Riigihangete teave (läbipaistvusregister)).

⁷⁹ Soomelt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 17.

⁸⁰ Soomelt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 17.

⁸¹ Justiitsministeerium, teave riigiteenistujate seaduse muutmise ettepaneku kohta, <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=797974c6-56bd-400f-b08d-be3a835b47ca>.

⁸² Soomelt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 16.

⁸³ GRECO viies hindamisvoor – hindamisaruanne, soovitus iii; „2020. aasta aruanne õigusriigi kohta – Peatükk õigusriigi olukorra kohta Soomes“, lk 8.

⁸⁴ Riigikontroll, „Vaali- ja puolerahoituksen valvonta“ (Ülevaade valimiskampaaniate ja erakondade rahastamisest).

⁸⁵ Soomelt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 17.

⁸⁶ Keskvalitsuse ametnike seadus 750/1994, artikkel 8a; „2020. aasta aruanne õigusriigi kohta – Peatükk õigusriigi olukorra kohta Soomes“, lk 8.

kohustust ka ministrite erinõunikele⁸⁷. Muudatused on ette nähtud ka riigiteenistujate kohta, et piirata nende kaalutusõigust seoses teabega, mis tuleb lisada nende majandushuvide deklaratsiooni, ja seda, millises ulatuses tuleb teavet pidada asjakohaseks, kui hinnatakse nende suutlikkust täita oma ülesandeid sõltumatult⁸⁸.

Rikkumisest teatajate kaitset puudutavad õigusaktid on koostamisel. Üldisi õigusakte rikkumisest teatajate kaitse kohta ei ole ning õiguse rikkumisest teatamise juhtumeid on käsitletud eriõiguses, näiteks tööõiguses ja kriminaalõiguses. Soome valmistab praegu ette uut õigusakti rikkumisest teatajate kaitse kohta, et rakendada riigi tasandil ELi direktiivi liidu õiguse rikkumisest teatavate isikute kaitse kohta⁸⁹. Oodatavasti jõustub see 2021. aasta detsembri keskel. Samal ajal nimetas rahandusministeerium 2021. aasta märtsis ametisse tööühma,⁹⁰ et luua õigusnormide rikkumisest valitsusorganisatsioonidele teatamiseks tehniline kanal, mis on seotud liidu õiguse rikkumisest teatavate isikute kaitset käsitleva ELi direktiivi rakendamisega.

Korruptsioonivastaseid õigusakte ja muid meetmeid on COVID-19 pandeemia ajal kohaldatud tavapäraselt. COVID-19 pandeemia mõju korruptsioonile jälgib ja analüüsib riiklik uurimisbüroo. Kuigi korruptsiooni ei peeta Soome tervishoiusektoris üldiselt oluliseks probleemiks, on vastutavad ametiasutused teadlikud COVID-19 pandeemia tõttu suurenenud riskist ning rahandusministeeriumi juhtimisel töötatakse koostöös omavalitsustega välja paremate ja kestlikumate riigihanketavade strateegiat, et riski vähendada⁹¹.

III. MEEDIA MITMEKESISUS JA MEEDIAVABADUS

Soomes on väljendusvabadus kaitstud põhiseadusega, mis tagab ka juurdepääsu avalikele dokumentidele. Soome nõuab, et meediateenuse osutajad teeksid avalikkusele kättesaadavaks teabe oma omandistruktuuri kohta. Soome transpordi- ja sideameti (Traficom) kui meediat reguleeriva asutuse ülesanded ja volitused on tagatud seadusega. Vastu on võetud õigusaktid läbivaadatud audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi ülevõtmiseks⁹².

Meediavaldkonda reguleeriv asutus, Soome transpordi- ja sideamet (Traficom) tegutseb sõltumatult ja tõhusalt, kuid selle majanduslik olukord on endiselt keeruline⁹³. Meedia mitmekesisuse seire uusimas aruandes (MPM 2021) hinnatakse meediavaldkonda reguleerivat asutust õiglaseks ja läbipaistvaks. Meedia mitmekesisuse seire kohaselt on riskid suurenenud üksnes seetõttu, et valitsus teeb ameti üle osalist eelarvekontrolli ja ameti eelarve

⁸⁷ Soomelt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 17.

⁸⁸ Soomelt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 17.

⁸⁹ Direktiiv (EL) 2019/1937 liidu õiguse rikkumisest teavitavate isikute kaitse kohta. Soomelt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 18.

⁹⁰ Rahandusministeerium (25. märts 2021), „Työryhmä ilmoituskanavapalvelun perustamiseksi unionin oikeuden rikkomisesta ilmoittaville henkilöille“ (Tööühm, mis moodustati õigusnormide rikkumisest teatajaile teavituskanali loomiseks).

⁹¹ Soome tehtud riigikülastuse käigus rahandusministeeriumilt saadud teave.

⁹² Piirideta Reporterid on alates oma 2002. aastal avaldatud esimesest aruandest paigutanud Soome iga-aastase maailma ajakirjandusvabaduse indeksi järgi pidevalt viie esimese riigi hulka, praegu on ta maailmas teisel ja ELi liikmesriikide seas esimesel kohal.

⁹³ „2020. aasta aruanne õigusriigi kohta – Peatükk õigusriigi olukorra kohta Soomes“, lk 9, ja 2021. aastal Soome tehtud riigikülastuse käigus Traficomilt saadud teave. Sellega seoses tuleks märkida, et läbivaadatud audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi kohaselt „liikmesriigid tagavad, et riiklikel regulaatorasutustel või -organitel on oma ülesannete tulemuslikuks täitmiseks ning ERGA töösse panustamiseks piisavad rahalised vahendid ja personal ning nõuete täitmise tagamise volitused“. Direktiivi 2010/13/EL (mida on muudetud direktiiviga (EL) 2018/1808) artikli 30 lõige 4.

on ebapiisav⁹⁴. Amet on teatanud oma ligi 1 000 töötajast kuni 56 inimese võimalikust koondamisest⁹⁵. Hoolimata nendest probleemidest on Traficomi meediajärelevalve ülesannete täitmiseks vajalike inimressursside olukord viimasel ajal veidi paranenud. Teine sõltumatu meediaasutus riiklik audiovisuaalinstituut, millel on rohkem erifunktsioone,⁹⁶ on omakorda teatanud ressursside mõningasest paranemisest võrreldes eelmise aastaga ning on saanud värvata uusi töötajaid.

Uued õigusaktid on suurendanud meediaomandi läbipaistvust⁹⁷. Läbivaadatud audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi ülevõtmise⁹⁸ raames jõustusid Soomes 2021. aasta jaanuaris uued eeskirjad,⁹⁹ millega pannakse meediateenuse osutajatele kohustus teha teave oma omandistruktuuri kohta avalikkusele kättesaadavaks. Varem meediaomandi läbipaistvust reguleerivaid erieeskirju ei olnud, kuigi vabatahtlik avalikustamine oli tavaline, ning meediaettevõtetele kohaldati piiratud vastutusega äriühingute kohta kehtivaid üldisi teabe avalikustamise eeskirju¹⁰⁰. Meedia mitmekesisuse seire aruandes märgitakse, et uudistemeedia kontsentratsioon Soomes on jätkuvalt väga suur¹⁰¹.

Valitsus on andnud toetusi, et aidata meediasektoril COVID-19 kriisist välja tulla. 2020. aasta oktoobris eraldas valitsus 7,5 miljoni euro suuruse toetuse eesmärgiga toetada sisu tootvat meediat, mille tegevust oli mõjutanud COVID-19 pandeemia, suurendada mitmekesise ajakirjandusliku infosisu pakkumist ning edendada ajakirjandust kohalikul, piirkondlikul ja riigi tasandil¹⁰². Toetust anti kõigile meediaettevõtetele, kes vastasid peamiselt majanduslikele kriteeriumidele, sealhulgas tõendid reklaamimüügi vähenemise kohta, kuid sidusrühmad juhtisid tähelepanu sellele, et teatavad keskmise suurusega meediaettevõtted ei suutnud kõiki rahastamiskõlblikkuse kriteeriume täita¹⁰³. Transpordi- ja sideministeeriumi ametisse nimetatud töörihm uurib, kas Soome ajakirjanduse toetamiseks saaks kehtestada püsivama abimehhanismi¹⁰⁴.

Valitsuse programmi kohaselt kavatseb justiitsministeerium ajakohastada valitsuse tegevuse avatuse seadust¹⁰⁵. Valitsus hindab muu hulgas, kas seadust saaks kohaldada andmete ja teabe suhtes üldisemalt ning kas selle kohaldamisala tuleks laiendada avaliku

⁹⁴ Meedia mitmekesisuse seire 2021. aasta aruanne Soome kohta, lk 8.

⁹⁵ YLE (12. mai 2021), „Traficom irtisanoo enintään 56 henkeä“ (Traficom vallandab üle 56 isiku); lisaks meediale kuuluvad Traficomi pädevusvaldkondade hulka ka teenused sõidukijuhtidele, transpordisüsteemi teenused, digitaalsed ühendused ja Soome riiklik küberjulgeoleku keskus.

⁹⁶ Lisaks audiovisuaalsete programmide liigitamisele alaealiste kaitse eesmärgil on riiklikul audiovisuaalinstituudil seadusjärgne kohustus (riikliku audiovisuaalinstituudi seadus 1434/2007) edendada meediaharidust.

⁹⁷ „2020. aasta aruanne õigusriigi kohta – Peatükk õigusriigi olukorra kohta Soomes“, lk 9.

⁹⁸ Läbivaadatud audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi artikkel 5.

⁹⁹ Elektroonilise side teenuste seaduse 917/2014 artikkel 4a; piirkondlik seadus (2011: 95) ringhäälingutegevuse kohta, mida on muudetud Ålandi seadusega 2020/119, artikkel 5.

¹⁰⁰ „2020. aasta aruanne õigusriigi kohta – Peatükk õigusriigi olukorra kohta Soomes“, lk 9.

¹⁰¹ Meedia mitmekesisuse seire 2021. aasta aruanne Soome kohta, lk 9.

¹⁰² Valitsuse dekreet riigi toetuste kohta ajakirjandussisu edendamiseks 2020. aastal (679/2020), kättesaadav aadressil <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20200679>; Soome transpordi- ja sideamet Traficom (21. detsember 2020) (<https://www.traficom.fi/fi/ajankohtaista/journalismin-edistamiseen-myonnetaan-koronatukea-75-miljoonaa-euroa>).

¹⁰³ Soome meedialiit (23. detsember 2020) (<https://www.medialiitto.fi/uutiset/journalismin-edistamiseen-myonnettiin-tukea-236-tiedotusvalineelle/>) ja Soome tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

¹⁰⁴ Soomelt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 21.

¹⁰⁵ „2020. aasta aruanne õigusriigi kohta – Peatükk õigusriigi olukorra kohta Soomes“, lk 10.

sektori omanduses või kontrolli all olevatele juriidilistele isikutele¹⁰⁶. Samuti tugevdatakse seaduse täitmist¹⁰⁷. Püsib arvamus, et viimastel aastatel on tekkinud suundumus, et mõned ametiasutused, sealhulgas politsei, tõlgendavad norme rangemalt¹⁰⁸. Justiitsministeerium on nimetanud ametisse töörühma, et kuni 2023. aasta juunini etapiviisi hinnata ja selgitada kehtivate õigusaktide kohaldamisala piisavust ja võimalikke puudusi ning pakkuda lahendusi. Hindamisel käsitletakse struktuurimuutusi ja digiteerimist. Töörühm esitab hiljem 2021. aastal ettepaneku selle kohta, kas õigusakte on vaja kiiresti muuta¹⁰⁹. Valitsusvälised organisatsioonid üldiselt toetavad seda algatust. Ka nõutakse eraelu puutumatuse kaitse ja üldist huvi pakkuva teabe kättesaadavuse paremat tasakaalu¹¹⁰.

Praegu valmistatakse ette mitut õigusreformi, et kaitsta ajakirjanikke internetis toimuva ahistamise eest¹¹¹. Justiitsministeerium on esitanud valitsuse ettepaneku kriminaalseadustiku muutmise kohta, et anda prokuröridele võimalus esitada teatavatel juhtudel ohvri nimel süüdistus õigusvastaste ähvarduste ja rünnakute eest. Muudatuse eesmärk on käsitleda vabakutseliste ajakirjanike ja avalikus teenistuses töötavate inimeste haavatavat olukorda ning see peaks jõustuma 2021. aasta sügisel¹¹². Naisajakirjanike vastaste vaenukõnede tõkestamiseks on justiitsministeerium hakanud ette valmistama veel teistki, sugu puudutavat muudatust kriminaalseadustikus, mis lisatakse põhjuste hulka, mille alusel suurendatakse karistust (mis tahes) süüteo eest¹¹³. Paistab, et ajakirjanike kogukond kiidab need meetmed üldiselt heaks, eelkõige kui tegemist on internetiähvarduste probleemi lahendamisega¹¹⁴. Lisaks arutab valitsus vajaduse üle tugevdada lähenemiskeeldu, mis võib kaitsta inimese elu, tervist, vabadust või rahu, keelates teataval isikul temaga ühendust võtta ja ennetades võimalikke süütegusid. Valitsus uurib, kas kehtiv õigusraamistik tõkestab internetis vaenu õhutamise kampaaniaid piisavalt ning kuidas parandada lähenemiskeeldude tulemuslikkust ja rikkumiste arvu vähendamist¹¹⁵. Ajakirjanike liit juhib koos meediaagentuuride ja valdkondlike liitudega toetusfondi, et abistada ajakirjanikke, keda on ähvardatud ja muul viisil ahistatud¹¹⁶. Pärast õigusriigi olukorda käsitlevat 2020. aasta

¹⁰⁶ Soomelt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 24–25.

¹⁰⁷ Soome valitsuse programm (2019), „Osallistava ja osaava Suomi – sotsiaalselt, taloudellisesti ja ekoloogisesti kestävä yhteiskunta“ (Kaasav ja pädev Soome – sotsiaalselt, majanduslikult ja ökoloogiliselt jätkusuutlik ühiskond).

¹⁰⁸ „2020. aasta aruanne õigusriigi kohta – Peatükk õigusriigi olukorra kohta Soomes“, lk 10; 2021. aastal Soome tehtud riigikülastuse käigus nt ajakirjanike liidult, Soome meedialiidult ja massimeedia nõukogult saadud teave.

¹⁰⁹ Teave õigusloomeprotsessi kohta on kättesaadav aadressil <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM083:00/2020>

¹¹⁰ Justiitsministeerium (2020), „Julkisuuslain soveltamisalan laajentaminen – lausuntotiivistelmä“ (Teabele avaliku juurdepääsu õigusakti reguleerimisala laiendamine – kokkuvõte), lk 13; riigikülastuse käigus saadud teave.

¹¹¹ „2020. aasta aruanne õigusriigi kohta – Peatükk õigusriigi olukorra kohta Soomes“, lk 9. Soomelt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave, lk 24–25.

¹¹² Lisateave muudatuse kohta on kättesaadav aadressil [HE 226/2020 vp \(eduskunta.fi\)](https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM045:00/2019) ja <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM045:00/2019>.

¹¹³ Lisateave muudatuse kohta on kättesaadav aadressil [HE 7/2021 vp \(eduskunta.fi\)](https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM024:00/2019) ja <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM024:00/2019>.

¹¹⁴ Vastused justiitsministeeriumi avalikule konsultatsioonile algatuste teemal (vt joonealused märkused 112 ja 113) ning Soome tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

¹¹⁵ Soome valitsus (2020), valitsuse määratud raportööri aruanne vaenuõhutamise kampaaniate kohta: „Järjestelmällinen häirintä ja maalittaminen: Lainsäädännön arviointia“ (Süsteemiline ahistamine ja vaenu õhutamine: hinnang seadusandlusele). Lisateave lähenemiskeeluga tegeleva töörühma kohta on kättesaadav aadressil <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM015:00/2020>.

¹¹⁶ Soome Ajakirjanike Liit (3. detsember 2019), „Journalistien tukirahasto aloitti toimintansa“ (Ajakirjanike toetusfond alustas tegevust).

aruannet ei ole Euroopa Nõukogu ajakirjanduse kaitse ja ajakirjanike turvalisuse edendamise platvormil Soome kohta uusi hoiatusteateid avaldatud,¹¹⁷ kuid 2021. aasta meedia mitmekesisuse seire aruandes märgitakse, et ajakirjanikke ahistatakse internetis üha enam, peamiselt ähvarduste ja laimukampaaniate vormis, ning iseäranis just naisajakirjanikud kogeavad soopõhiseid solvanguid ja seksuaalse vägivallega ähvardamist¹¹⁸.

IV. MUUD KONTROLLI- JA TASAKAALUSTUSSÜSTEEMIGA SEOTUD INSTITUTSIOONILISED KÜSIMUSED

Soome on ühekojaline parlamentaarne demokraatia, kus valitsusel ja parlamendil on mõlemal õigus esitada seadusandlikke ettepanekuid (kuigi praktikas põhineb enamik seadusi valitsuse ettepanekutel). Konstitutsioonikohtu puudumise tõttu teevad põhiseaduslikkuse eelkontrolli valitsuse juures tegutsev õiguskantsler ja põhiseaduskomisjon, st parlamendikomisjon,¹¹⁹ kes hindab parlamendile esitatud ettepanekute põhiseadusele vastavust. Samuti võivad kõik kohtud teha konkreetsetel juhtudel põhiseaduslikkuse järelkontrolli¹²⁰. Õiguskantsler, inimõiguste keskus ja parlamendi ombudsman mängivad kontrolli- ja tasakaalustussüsteemis olulist rolli.

2020. aasta parema õigusloome tegevuskava eesmärk on parandada õigusaktide kvaliteeti, kavandamist ja läbipaistvust. 2020. aasta augustis võttis valitsus vastu parema õigusloome tegevuskava, et õigusaktide koostamise protsessi kvaliteeti ja läbipaistvust veelgi parandada¹²¹. Kavas nähakse ette meetmed õigusaktide süstemaatilise kavandamise tõhustamiseks, läbipaistvuse ja sidusrühmadega konsulteerimise edasiarendamiseks, mõjuhindangute ja süstemaatilise järelhindamise lähenemisviisi väljatöötamiseks ning tehnoloogiast ja digiteerimisest saadava kasu suurendamiseks õigusloomeprotsessis. Tegevuskava toetab rakenduskava¹²².

Erakorraliste volituste ja muude meetmete kasutamise suhtes COVID-19 pandeemia kontekstis on pidevalt tehtud põhiseadusele vastavuse eelkontrolli¹²³. Erakorraliste volituste kasutamine on lubatud ainult erakorralises seisukorras, mille valitsus võib koos presidendiga välja kuulutada. Erakorraliste meetmete vastuvõtmine toimub mitmes etapis ja parlament peab need heaks kiitma ning õiguskantsler ja põhiseaduskomisjon peavad need läbi vaatama¹²⁴. Erakorraliste volituste kasutamine sõltub mitmest nõudest, näiteks vajalikkusest ja proportsionaalsusest, ning see peab olema ajaliselt piiratud. Pärast erakorraliste volituste

¹¹⁷ Euroopa Nõukogu ajakirjanduse ja ajakirjanike turvalisuse kaitse edendamise platvorm.

¹¹⁸ Meedia mitmekesisuse seire 2021. aasta aruanne Soome kohta, lk 15.

¹¹⁹ Komisjon koosneb parlamendiliikmetest ja peab korrapäraselt nõu riigiõiguse valdkonna sõltumatute ekspertidega.

¹²⁰ Põhiseaduse §-s 106 on sätestatud, et kui kohtuasja menetlemise käigus tekib olukord, kus teatava õigusakti kohaldamine on ilmselgelt vastuolus põhiseadusega, peab kohus pidama põhiseadust ülimuslikuks.

¹²¹ Parema õigusloome tegevuskava.

¹²² Kättesaadav aadressil https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/6319b68b-eb2a-4cf2-a88d-fdcf6b6773dd/4674d456-c494-48b3-b693-0b419e224882/LIITE_20200818131744.pdf.

¹²³ „2020. aasta aruanne õigusriigi kohta – Peatükk õigusriigi olukorra kohta Soomes“, lk 11–12.

¹²⁴ Meede tuleb võtta vastu kaheetapilises menetluses, kus valitsus võtab kõigepealt vastu jõustamisdekreedid, millega määratakse kindlaks volitused, millele tuginetakse ja mis tuleb anda piiratud ajaks, kuni kuueks kuuks. Õiguskantsler kontrollib dekreedi vastavust põhiseadusele. Seejärel esitatakse dekreet heakskiitmiseks või tagasilükkamiseks parlamendile, kus seda kontrollivad mitu parlamendikomisjoni, sealhulgas põhiseaduskomisjon, kelle arvamus on siduv. Kui dekreet kiidetakse heaks, võib valitsus võtta vastu rakendusdekreedid, milles täpsustatakse, kuidas volitusi kohaldatakse. Ka rakendusdekreedid vaatab läbi õiguskantsler ja see esitatakse parlamendile heakskiitmiseks või tagasilükkamiseks.

kohaldamist ajavahemikul 16. märtsist kuni 16. juunini 2020¹²⁵ kuulutati erakorraline seisukord uuesti välja ajavahemikuks 1. märtsist 2021 kuni 27. aprillini 2021¹²⁶. Enamik COVID-19 pandeemia kontekstis võetud meetmeid põhinesid tavalistel õigusaktidel¹²⁷. Õiguskantsler märkis, et õigusriigi põhimõtteid on üldiselt hästi järgitud, kuigi tuvastati mõned probleemid, nagu tavaõigusaktide liiga lai kohaldamine ja mõnel juhul erakorraliste meetmete ebapiisav õiguslik põhjendamine¹²⁸. Põhiseaduskomisjon on juhtinud tähelepanu vajadusele erakorralise seisukorra reguleerimine pärast praeguse erakorralise seisukorra lõppu põhjalikult läbi vaadata¹²⁹.

Oodatavasti esitatakse parlamendile õigusakt, milles selgitatakse volituste jaotust õiguskantsleri ja parlamendi ombudsmani vahel¹³⁰. Õiguskantsler ja parlamendi ombudsman on kaks Soome põhiseaduses sätestatud seaduslikkuse ja põhiõiguste sõltumatut kaitsjat. Neil on sarnane ja samaaegne kohustus teha järelevalvet avalikke ülesandeid täitvate ametnike tegevuse üle ning kontrollida seaduslikkuse ja õigusriigi põhimõtete järgimist valitsuse, riigiasutuste ja kohtute avaliku võimu teostamisel¹³¹. Tegelikkuses on toimunud siiski teatav spetsialiseerumine¹³². 2018. aastal algatati reform, mille eesmärk on vähendada nende institutsioonide ülesannete kattuvust ja võimaldada nende edasist spetsialiseerumist. COVID-19 pandeemia lükkas reformi käsitleva otsuse vastuvõtmise edasi ja eeldatavasti esitatakse see parlamendile 2021. aasta sügisel¹³³. Reformi on aktiivselt toetanud nii parlamendi ombudsman kui ka õiguskantsler, pidades silmas nende ülesannete täitmise eeldatavat suuremat tõhusust. COVID-19 pandeemia kontekstis on töökoormus märkimisväärselt suurenenud, kuna pandeemia on andnud alust paljudele kaebustele ametivõimude võetud meetmete kohta, mis on adresseeritud mõlemale institutsioonile ja millega seoses pidi õiguskantsler tegema COVID-19 pandeemiaga seotud õigusaktide õiguspärasuse eelkontrolli¹³⁴.

Sügisel valitakse uus kodanikuühiskonna poliitika nõuandekogu, kes täidab kodanikuühiskonna tegutsemisruumis olulist rolli. Kodanikuühiskonna tegutsemisruumi Soomes peetakse avatuks¹³⁵. Lisaks uute õigusaktide üle peetavatele ametlikele konsultatsioonidele on pikaajaline traditsioon kaasata kodanikuühiskonna organisatsioone valitsuse poliitika ettevalmistamisse, kuigi nende kaasatuse tase on eri valitsusasutustes erinev¹³⁶. Üks mehhanism kodanikuühiskonna kaasamiseks otsustusprotsessi on

¹²⁵ „2020. aasta aruanne õigusriigi kohta – Peatükk õigusriigi olukorra kohta Soomes“, lk 11.

¹²⁶ Valitsuse 1. märtsi 2021. aasta otsus VNK/2021/21 ja 27. aprilli 2021. aasta otsus VNK/2021/48.

¹²⁷ Soome tehtud riigikülastuse käigus saadud teave. Seadusandliku tavamenetluse kohaselt võeti vastu mitu õigusakti muudatust, millega kaasnesid teatavad muudatused, näiteks lühem konsulteerimisprotsess. Need kehtisid kindlaksmääratud ajavahemiku jooksul, tavaliselt kuni juuni või detsembri lõpuni, ning neid kas pikendati või need anti uuesti välja, kuna COVID-19 pandeemia jätkus.

¹²⁸ Soome tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

¹²⁹ Soome tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

¹³⁰ „2020. aasta aruanne õigusriigi kohta – Peatükk õigusriigi olukorra kohta Soomes“, lk 12.

¹³¹ Mõlemad institutsioonid võivad esitada kohtunikule süüdistuse ametis toime pandud õigusvastase käitumise eest.

¹³² Õiguskantsleri nimetab ametisse vabariigi president ja tal on eriline vastutus kontrollida valitsuse tegevust. Ombudsmani valib parlament ja tal on ulatuslik pädevus kodanike kaebustega tegelemisel. Lisaks tagab õiguskantsler parlamendile esitatavate õigusakti eelnõude eelneva õiguspärasuse kontrolli.

¹³³ Riigikülastuse käigus saadud teave.

¹³⁴ Õiguskantslerilt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud tagasiside; Soome tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

¹³⁵ CIVICUSe hinnang; hinded antakse skaalal, mis hõlmab viit kategooriat: avatud, piiratud, takistatud, allasurutud ja suletud.

¹³⁶ Soome tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

kodanikuühiskonna poliitika nõuandekogu, kelle ülesanne on edendada riigiasutuste ja kodanikuühiskonna vahelist suhtlust ja parandada kodanikuühiskonna raamistikku. Nõuandekogu koosneb kodanikuühiskonna organisatsioonide¹³⁷ ja mitme valitsusasutuse esindajatest. Nõuandekogu annab soovitusi kodanikuühiskonna poliitika kohta, mida ametiasutused tema hinnangul nõuetekohaselt arvesse võtavad¹³⁸. Eelmise nõuandekogu ametiaeg lõppes 2021. aasta veebruaris ja uus nõuandekogu valitakse 2021. aasta sügisel. Eelmine nõuandekogu keskendus kahele peamisele valdkonnale: kodanikuühiskonna organisatsioonide sõltumatuse tugevdamine ja globaliseerumise mõju kodanikuühiskonna organisatsioonidele.

¹³⁷ Eesmärk on esindada võimalikult paljusid kodanikuühiskonna organisatsioone.

¹³⁸ Soome tehtud riigikülastuse käigus saadud teave.

I lisa. Allikate loetelu tähestikulises järjekorras*

* Loetelu õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande konsultatsiooni raames antud vastustest on esitatud veebiaadressil <https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism/2021-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation>.

CEPEJ (2020), „Study on the functioning of the judicial systems in the EU Member States“.

CIVICUS, „Monitor tracking civic space – Finland“ (<https://monitor.civicus.org/country/finland/>).

Direktiiv (EL) 2010/13/EL audiovisuaalmeedia teenuste osutamist käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide koordineerimise kohta (audiovisuaalmeedia teenuste direktiiv).

Direktiiv (EL) 2019/1937 liidu õiguse rikkumisest teavitavate isikute kaitse kohta.

Euroopa kohtute haldamise nõukodade võrgustik (2021), Euroopa kohtute haldamise nõukodade võrgustikult õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud tagasiside.

Euroopa Komisjon (2020), „2020. aasta aruanne õigusriigi kohta – Peatükk õigusriigi olukorra kohta Soomes“.

Euroopa Komisjon (2021), ELi õigusemõistmise tulemustabel.

Euroopa Nõukogu, „Platform to promote the protection of journalism and safety of journalists – Finland“ (<https://www.coe.int/en/web/media-freedom/finland>).

GRECO (2017), „Fifth Evaluation Round – Compliance report on Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies“.

Hirvola, Aino, Mikkonen, Salla, Skippari, Mika ja Tiensuu, Paul (2021), „Kohti avoimempaa lobbausta: Lobbauksen nykytila Suomessa valtiollisella tasolla“ (Avatuma lobitegevuse poole: lobitegevuse praegune seis Soomes keskvalitsuse tasandil) (sari „Oikeusministeriön julkaisuja. Selvityksiä ja ohjeita 2021“)

(https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162855/OM_2021_6_SO.pdf?sequence=1&isAllowed=y).

Justiitsministeerium (2019), „Valtioneuvoston hankeikkuna (avoimuusrekisteri)“ (Riigihangete teave (lâbipaistvusregister)) (<https://oikeusministerio.fi/en/project?tunnus=OM033:00/2019>).

Justiitsministeerium (2019), pressiteade „Preparation of transparency register begins“ (Algab lâbipaistvusregistri loomine) (12. märts 2019) (https://oikeusministerio.fi/-/avoimuusrekisterin-valmistelu-alkaa?languageId=en_US).

Justiitsministeerium (2020), „Julkisuuslain soveltamisalan laajentaminen – lausuntotivistelmä 2020:13“ (Teabele avaliku juurdepääsu õigusakti reguleerimisala laiendamine – kokkuvõte) (https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162509/OM_2020_13_ML.pdf?sequence=1).

Justiitsministeerium (2020), pressiteade „Työryhmä valmistelevaan korruptionvastaista strategiaa“ (Töörühm koostab korruptsioonivastast strateegiat) (24. aprill 2020, soome ja rootsi keeles) (<https://valtioneuvosto.fi/-/1410853/tyoryhma-valmistelevaan-korruptionvastaista-strategiaa>).

Justiitsministeerium (2021), pressiteade „Korruptiota torjutaan kokonaisvaltaisesti ja pitkäjänteisesti“ (Korruptsiooni vastu tuleb võidelda põhjalikult ja pikaajaliselt) (https://oikeusministerio.fi/sv/-/korruption-ska-bekampas-pa-ett-overgripande-och-langsiktigt-satt?languageId=fi_FI).

Justiitsministeerium, „Korruptiontorjunta Suomessa“ (Korruptsioonivastane võitlus Soomes) ([Combating corruption in Finland - Anti-corruption.fi](https://combatingcorruptioninfinland.fi) ([korruptiontorjunta.fi](https://combatingcorruptioninfinland.fi))).

Majandus- ja tööhõiveministeerium (2020), Anti-corruption Guide for SMEs (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162227>).

Meedia mitmekesisuse ja meediavabaduse keskus (2021), „Media pluralism monitor 2021“ (<https://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/mpm-2021/>).

OECD (2017), *Implementing the OECD anti-bribery convention. Phase 4 two-year follow-up report: Finland* (<https://www.oecd.org/corruption/Finland-phase-4-follow-up-report-ENG.pdf>).

OECD (2020), Bribery and corruption news, OECD recognises Finland's commitment to combat corruption, but is concerned about lack of foreign bribery enforcement (20. oktoober 2020) (<https://www.oecd.org/corruption/oecd-recognises-finland-s-commitment-to-combat-corruption-but-is-concerned-about-lack-of-foreign-bribery-enforcement.htm>).

OECD (2020), *Implementing the OECD anti-bribery convention. Phase 4 written follow-up report by Finland* ([https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DAF/WGB\(2019\)3/FINAL&docLanguage=En](https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DAF/WGB(2019)3/FINAL&docLanguage=En)).

Piirideta Reporterid – Soome (<https://rsf.org/en/finland>).

Rahandusministeerium (2021), „Työryhmä ilmoituskanavapalvelun valmistelemiseksi unionin oikeuden rikkomisesta ilmoittaville henkilöille“ (Töörühm, mis moodustati õigusnormide rikkumisest teatajaile teavituskanali loomiseks) (https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/3476e3a2-b415-4704-b68a-1a451c15bf6b/ad5d57c2-418f-4652-9daf-71fc01b821d0/ASETTAMISPAATOS_20210429060832.pdf).

Rahandusministeerium (2021b), „Vieraanvaraisuudesta, eduista ja lahjoista“ ([Võõrustamisest, hüvitistest ja kingitustest](#)) ([Määräys tai Ohje \(vm.fi\)](#)).

Riigikontroll, „Vaali- ja puoluerahoituksen valvonta“ (Ülevaade valimiskampaaniate ja erakondade rahastamisest) ([vaalirahoitusvalvonta.fi](#)).

Riigiprokuratuur (2019), pressiteade „Syyttäjälaitos aloittaa toimintansa yhtenä virastona 1. lokakuuta“ (Riigiprokuratuur hakkab toimima ühe ametiasutusega 1. oktoobrist) (30. september 2019), (<https://syyttajalaitos.fi/en/-/syyttajalaitos-aloittaa-toimintansa-yhtena-virastona-1-lokakuuta>).

Riigiprokuratuur (2021), „Syyttäjälaitoksen tilinpäätös 2020“ (Riigiprokuratuuri 2020. aasta finantsaruanded).

Soome Ajakirjanike Liit (3. detsember 2019), „Journalistien tukirahasto aloitti toimintansa“ (Ajakirjanike toetusfond alustas tegevust) (<https://journalistiliitto.fi/en/journalists-support-fund-launched/>).

Soome Vabariigi valitsus (2019), valitsuse programm „Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekoloogisesti kestävä yhteiskunta“ (Kaasav ja pädev Soome – sotsiaalselt, majanduslikult ja ökoloogiliselt jätkusuutlik ühiskond).

Soome Vabariigi valitsus (2020), „Paremmen sääntelyn kokonaisvaltaisen ohjelman toteuttamissuunnitelma“ (Parema õigusloome tegevuskava rakenduskava) (https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/6319b68b-eb2a-4cf2-a88d-fdcf6b6773dd/4674d456-c494-48b3-b693-0b419e224882/LIITE_20200818131744.pdf).

Soome Vabariigi valitsus (2020), „Paremmen sääntelyn toimintaohjelma tehostetaan lainvalmistelua“ (Parema õigusloome tegevuskava) (<https://valtioneuvosto.fi/-/1410853/paremmen-saantelyn-toimintaohjelmalla-tehostetaan-lainvalmistelua>).

Soome Vabariigi valitsus (2020), valitsuse määratud raportööri aruanne „Järjestelmällinen häirintä ja maalittaminen: Lainsäädännön arviointia“ (Süsteemaatiline ahistamine ja vaenu õhutamine: hinnang seadusandlusele) (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162579>).

Soome Vabariigi valitsus (2020d), „Selvitys julkisen oikeusavun tulorajojen vaikutuksista“ (Uuring riikliku õigusabi tulu ülemmäära mõju kohta) (<https://tietokayttoon.fi/-/selvitys-julkisen-oikeusavun-tulorajojen-vaikutuksista>).

Soome Vabariigi valitsus (2021), „*Virkamieseettinen toimintaohje*“ (Ametnike käitumisjuhend) (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163089>).

Soome Vabariigi valitsus (2021), Soomelt õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud teave.

Teabevahetuse peadirektoraat (2020), „Eurobaromeetri eriuuring nr 502: korruptsioon“.

Teabevahetuse peadirektoraat (2020), „Eurobaromeetri kiiruuring nr 482: *ettevõtjate suhtumine korruptsiooni ELis*“.

Transparency International (2021), „Korruptsiooni tajumise indeks 2020“.

Õiguskantsler (2021), Õigusriigi olukorda käsitleva 2021. aasta aruande koostamiseks saadud tagasiside.

YLE (12. mai 2021), „*Traficom irtisanoo enintään 56 henkeä*“ (Traficom vallandab üle 56 isiku) (<https://yle.fi/uutiset/3-11929800>).

II lisa. Soome tehtud riigikülastus

Komisjoni talitused korraldasid 2021. aasta märtsis virtuaalsed kohtumised järgmiste asutuste ja organisatsioonidega:

- justiitsministeerium
- kodanikuühiskonna poliitika eelmise nõuandekogu esimees
- kohtute haldamise amet
- korruptsioonivastane koostöövõrgustik
- kõrgeim kohus
- majandus- ja tööhõiveministeerium
- parlamendi ombudsman
- peaministri büroo
- rahandusministeerium
- rahapesu andmebüroo
- riigiprokuratuur
- riiklik audiovisuaalinstituut
- riiklik uurimisbüroo
- Soome advokatuur
- Soome Ajakirjanike Liit
- Soome kohtunike ühendus
- Soome massimeedia nõukogu
- Soome meedialiit
- sotsiaal- ja tervishoiuministeerium
- Traficom
- Transparency International Finland
- transpordi- ja sideministeerium
- õiguskantsler
- õiguskoolituse nõukogu

* Komisjon arutas õigusriigi üldküsimumsi ka mitmel kohtumisel järgmiste organisatsioonidega:

- Amnesty International
- CIVICUS
- Civil Society Europe
- EuroCommerce
- Euroopa ajakirjandus- ja meediavabaduse keskus
- Euroopa Ajakirjanike Liit
- Euroopa kirikute konverents
- Euroopa kodanike foorum
- Euroopa kodanikuvabaduste liit
- Euroopa mittetulundusõiguse keskus
- Euroopa Noortefoorum
- Euroopa partnerlus demokraatia nimel
- Front Line Defenders
- Human Rights House Foundation
- Human Rights Watch
- ILGA-Europe

- International Press Institute
- Netherlands Helsinki Committee
- Open Society European Policy Institute
- Philanthropy Advocacy
- Piirideta Reporterid
- Protection International
- Rahvusvaheline Inimõiguste Föderatsioon
- Rahvusvaheline Juristide Komisjon
- Rahvusvahelise Pereplaneerimise Föderatsiooni Euroopa võrgustik (IPPF EN)
- Reproductiivõiguste keskus
- Transparency International EU